MÚOP
Mestský ústav ochrany pamiatok v Bratislave
Municipal Monument Preservation Institute in Bratislava

Váž. pani
Ing. Monika Debnárová
poslankyňa HM SR Bratislavy
a MČ Bratislava - Vajnory

Váš list značky / zo dňa	Naša značka	Vybavuje/linka	Bratislava
	44/2021/Št	PhDr. Štassel	26.04.2021

Vec

Sprinzlov majer – krátky historický exkurz

Na základe spoločnej obhliadky objektu Vám posielame zhrnutie historických faktov, spojených s objektom Sprinzlovho majera vo Vajnoroch.

Od roku 1297 vlastnil osadu Vajnory (Weinarn) s okolitými pozemkami **konvent v Heiligenkreuzi,** ktorý si kvôli správe tamojšieho majetku zriadil začiatkom 14.storočia v Prešporku vlastný dvorec sv. Kataríny na Michalskej ulici. Prešporská mestská rada sa snažila odkúpiť vajnorský majetok počas celého 15.storočia, ale k právoplatnej dohode došlo až v roku 1525, kedy kráš Ľudovít II. potvrdil kúpnopredajnú zmluvu. Týmto aktom sa Vajnory stali **poddanskou osadou Prešporka** a boli ňou až do roku 1848.

Prvý písomný záznam o mestskom majeri vo Vajnoroch je z **roku 1727**, kedy sa mestská rada rozhodla založiť v poddanskej osade na mestských pozemkoch hospodársky majer. Toto rozhodnutie nebolo náhodné a súviselo so zmenami vo forme odvádzania poddanských odvodov. Začiatkom 18.storočia sa ťažisko odvodov presunulo z naturálnych odvodov (tzv. deviatky z úrody) na robotnú rentu, čo znamenalo, že poddaní si museli svoje povinné dávky odpracovať. S tým súviselo aj zriadenie hospodárskeho majera, kam chodili poddaní pracovať 53 dní do roka ak mali vlastný záprah, alebo 106 dní, ak záprah nevlastnili.

Uršulínska 9, 811 01 Bratislava
00421 2 544 33851
muop@bratislava.sk
http://www.muop.bratislava.sk/
https://www.facebook.com/muopba/

Bankové spojenie: ČSOB, a. s.
IBAN: SK2375000000000025930933
IČO: 00602841
DIČO: 2020804137

Väčšina **stavebných konštrukcii** majera (obvodové múry a klenby) pochádza z 18.storočia. Dokladá to typ použitého muriva (zmiešané kamenno-tehlové murivo), charakteristické kolkované tehly, ako aj tvary valených a plackových klenieb. Niektoré múry, stavané z čistého kamenného muriva však naznačujú, že jadro majera by mohlo mať aj staršie, stredoveké korene. Vzhľadom na charakter hospodárenia v stredoveku to nie je neoprávnený predpoklad, veď konvent z Heiligenkreuzu si mohol na svojom majetku teoreticky zriadiť už v 14.storočí hospodársky objekt, súvisiaci s tamojšími hospodárskymi činnosťami. Overenie tohto predpokladu by si však vyžiadalo vykonanie archeologického výskumu.

Keď v roku 1848 došlo ku zrušeniu poddanstva, Vajnory sa vymanili spod vplyvu Prešporka sa stali sa samostatnou osadou. Majer ostal vo vlastníctve mesta, ale vzhľadon na úbytok pracovných síl už tak dobre neprosperoval. Niekedy po roku 1889 ho mesto predalo statkárovi a podnikateľovi **Móricovi Sprinzlovi**, ktorý na majeri zamestával aj mnohých obyvateľov Vajnor. Majer prosperoval a tak ho v roku 1912 Sprinzl celkovo obnovil a rozšíril. Veľkostatku sa darilo ešte aj v období medzi vojnami, ale v roku 1945 nastal zlom. Revolučný národný výbor veľkostatok aj s budovami skonfiškoval a pôdu rozparceloval. Tak, ako pri všetkých revolučných počinoch, aj tu bol hospodársky rozmach násilne zastavený a nasledoval už len úpadok. Budovy, naposledy obnovené v roku 1912, postupne chátrali a keďže sa o ne ďalší správcovia nestarali, dospeli až do štádia rozkladu, v akom sa nachádzajú dnes.

Po stavebno-konštrukčnej stránke je najcennejšou časťou majera objekt **koniarne,** nachádzajúci sa na východnej strane dvora. Ide o dlhý prízemný objekt so sedlovou strechou, ktorý má typickú dispozíciu barokových koniarní – priestor je členený dvomi radmi kamenných pilierov, na ktoré sú osadené plackové tehlové klenby. Masívne múry a tehlové klenby zabezpečovali, že objekt bol odolný voči požiarom.

Správca statku sídlil na poschodí uličného krídla, kde bolo zriadené v roku 1912 honosné kamenné schodisko. V súčasnosti je schodisko v havarijnom stave tak, ako aj iné konštrukcie majera (hlavne krovy a klenby). Funkcia jednotlivých objektov v areáli by sa dnes dala určiť už len na základe **archívneho prieskumu**, ovšem za predpokladu, že sa v archívoch relevantné dokumenty ešte zachovali.

V prípade ďalších zistení ohľadne predmetného objektu sa budeme navzájom informovať.

S pozdravom

MESTSKÝ ÚSTAV
ochrany pamiatok v Bratislave
Uršulínska 9
811 01 Bratislava

PhDr. Ivo Stassel
riaditeľ

Uršulínska 9, 811 01 Bratislava
00421 2 544 33851
muop@bratislava.sk
http://www.muop.bratislava.sk/
https://www.facebook.com/muopba/

Bankové spojenie: ČSOB, a. s.
IBAN: SK2375000000002593 0933
IČO: 00602841
DIČO: 2020804137